

JEGYZET

1. „...pour ne pas châtier les coupables, on maltraitait des filles. On allait même jusqu'à les tondre.» (Hogy ne kelljen megbüntetni a vétkeseket, nőket hurcoltak meg. Képesek voltak arra vetemedni, hogy kopaszra nyírják őket.) Ez a mottó szerepel Paul Éluard *Comprenne qui voudra* című verse fölött. Egyike az azon kevés kortárs dokumentumnak (1944. december 2-án jelent meg a *Les Lettres françaises*-ben), mely részvétet tanúsít a meghurcolt nők iránt, és viszolyog a fülíg érő mosolyú, kidüllesztett mellű megtorlóktól. (Aki – no persze, a németek eltakarodása után – géppisztolyt akasztottak nyakukba, kézigránátokat az övükbe, úgy vonultak védte-len nők ellen.) [...]

Meglehetősen azonos módon zajlanak ezek a néptételek. A »bűnös« felelősségre vonása hangsúlyozottan nyilvános aktus. A megszégyenítés a település valamely kiemelt fontosságú pontján (polgármesteri hivatal előtt, a templomtéren, hamarjában összetakolt pódiumon, egy háznak a térre néző erkélyén stb.) történik. A vétkest kopaszra nyírják, többnyire félmeztelenre vagy meztelenre vetkőztetik, arcára, testére festékekkel vagy kátránnyal horogkeresztet mázolnak, nyakába táblát akasztanak, amely egyértelműen minősít: »följelentő«, »kollaboráns«, »németek szajhája«. Igen gyakori, hogy a tömeg, valósággal körmenetet tartva, a település valamennyi főbb útvo-nalát végigjárta a »bűnösselel.« Léderer Pál: ...jöttek, s kivonszolták az utcára, hogy kopaszra nyírják... 2000 2010. 7–8. sz. 55–76.

VASILE SEBASTIAN DÂNCU

A diaszpóra évszázada?

Interkulturális párbeszéd a román diaszpóra identitása kapcsán

(Részlet)

[...] Ha létezik *állam nélküli diaszpóra* és *egy államhoz kötődő diaszpóra*, az etno-nemzeti származásra való fokalizálás perspektívájából feltételezhető a folytonosság vagy változat-lanság léte egy-egy közösség létezése során. Ez a különbözőség oda vezet, hogy állandóan kontextualizálni kell a diaszpóra fogalom használatát, mivel a diaszpóra államon átívelő re-alitás, de, ahogy az utolsó példából is kiténik, transz-etnikus is lehet.

A *Korunk* folyóirat nagyvonalú elgondolása ezt meg is teszi: kontextusba helyezi, leírja, szót ad a diaszpóra aktorainak (szereplőinek). Ideológiai elemzések nélkül, politizálás nél-kül, rendkívüli értelmezések vagy hermeneutikák nélkül.

Az utóbbi időben a román diaszpóra politikai és intézményes témává is vált. Nagy figye-lemmel követik, főleg 2009 óta, amikor a mérleg nyelvének szerepét töltötte be a romániai el-nökválasztások alkalmával, amikor közel 150 000 román szavazott külföldön, és másként sza-vazott, mint az itt lakók, és ezzel új mandátumhoz juttatta Traian Băsescut. Ezért a Románia és a környező, valamint az emigráns román közösségek közötti kapcsolat Románia Alkotmá-nya 7-es cikkelyén alapul, illetve a 299/2007-es Törvény ama előírásain, amelyek a Románia határain kívül élő románok támogatására vonatkoznak. Az említett törvény a „bárhol élő ro-mánok” színtagmát használja, és ide tartoznak a „román származású, a román nyelvészeti és kulturális fonalhoz tartozó személyek, aki szabadon felvállalják román kulturális identitású-kat: a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek, a nyelvi kisebbségek vagy a szülőföldjükön élő etnikai csoportok, aki Romániával szomszédos államokban élnek, függetlenül attól, hogy milyen népnek nevezzük őket, a román közösségek / az emigrációban élő, Romániából szár-mazó közösségek, külföldi lakhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező közösségek tagjai”. A Külügyminisztériumban tevékenykedik egy a bárhol élő románok számára delegált minisz-ter, amely kidolgozza és életbe lépteti a bárhol élő románokkal szembeni kormánypolitikát Románia legfontosabb külpolitikai célkitűzéseivel és a Kormányprogrammal összhangban. A kormánypolitikában helyet kap a Románia határain túl élő románok intézményes támoga-tásának szükségessége, etnikai, nyelvi, kulturális és vallásos identitásuk megőrzése és kibon-takozása céljából, és túlzottan meg is van indokolva ama fontosság által, amelyet az emberi jogok és különösképpen egy-egy etnikai kisebbség és közösség jogainak tiszteletben tartásával foglalkozó európai intézmények tulajdonítanak ennek a problémának.

Lehet, hogy a 21. század lesz a diaszpóra százada, még jobban, mint az elmúlt évszázad. Több okból kifolyólag a nemzetközi migráció, a globalizálódás, a kereskedelmi cserék s a nagy integrációs felépítmények, mint az Európai Unió, állandóan hoznak létre diasz-pórákat és azok lakosait. Vajon a 21. században létrejön egy világdiaszpóra, egy hibrid identitás, egy kisebbségekből álló többség? Bármilyen lehetséges.

Egyelőre arra kell figyelniünk, hogy figyelmesebben és rendszeresebben kell tanulmányozni ezt a nagyon gazdag valóságot. Olyan valóság, ahol hibridizált és transzkulturális identitások jönnek létre, kultúrák közötti tranzíciók és tranzakciók, tárgyalási eljárások és interkulturális párbeszéd. Meg vagyok győződve arról, hogy léteznek általánosabb tudnivalók, amelyeket ki tudunk vonni a diaszpórabeli új identitások születési módjából, vagy arra nézve, hogyan jön létre az, amit a kutatók „*identitászavaroknak*” neveznek. A diaszpóra identitásai transzkulturálisak, mivel a nemzet, a faj vagy az etnikum különböző valóságait tömörítik, amelyekhez méri magát.

A román diaszpóra eme bonyolult valósága áthatja a *Korunk* folyóirat eme számát. A zsurnalisztika eszközeivel írja le, de főleg elsőbbséget ad a román diaszpóra diskurzusának saját magáról, álmairól és aspirációiról. Teszi mindezt bámulatra méltó szolidaritási gesztusa, természetes és magától értetődő kulturális párbeszédre való felhívással.

(2014. 12.)

Nagy-Hintós Diana fordítása

HORVÁTH ANDOR

Száz nap – kétszáz év

(Részlet)

[...] Vessünk egy pillantást Goethe Napóleon-képére. Ismeretes, hogy a francia császár tisztelte Goethét, és Erfurtban az ő kérésére találkoztak 1808-ban. Ezzel együtt meggondolkodtató a német költő *Szelíd xéniák* című ciklusának egyik, a császár halála után született darabja. Holta után „hős Napóleon” lelke az isteni ítélőszék elé járul. A Sátán rögvést előveszi a róla és hűgairól szóló bűnlajstromot, de az isteni háromság egyike – nem dől el, hogy melyik: az Atyaisten-e, a Fiú vagy a Szentlélek – közbeszól és leállítja:

*Az Isten előtt gondold meg ezt jól!
Szavalsz, mint egy német professzor.
Tetteit tudjuk: azok ma mind
csak annyit nyomnak, mint a f...
De hogylha elég sok merszed volna,
nem bánom, fogd meg s vidd a pokolba.*

Mit is látunk? A Sátán sürgeti, hogy az elhunyt császár nyerje el a megérdemelt büntetést mindazért, amit földi életében művelt. A Legfőbb Bíró azonban meglehetősen durván és ironikusan („szavalsz, mint egy német professzor”) leinti, s szinte kihívóan arra biztatja, vigye személyesen a pokolba, ha ugyan van hozzá „elég sok mersze”.

Főként az meglepő ebben a versben, ahogyan Goethe Napóleon alakját szemléli, ahogyan nagyságát függetleníti a közönséges emberi mérce nézőpontjától. E perspektíva azt sugallja: Napóleon akkora volt, hogy talán még a Sátánnak sem ajánlatos ujjat húznia vele...

[...] Aligha kétséges, hogy a német nacionalizmust – kezdetben a honszeretet, a patriotizmus értelmében – a napóleoni hódítás kiváltotta megaláztatás érzése hívta életre. Az adott a továbbiakban lendületet az erős német állam megteremtésére irányuló törekvéseknek is. A napóleoni hódítások megszüntették a Német-Római Birodalmat (1806), a bécsi kongresszus létrehozta a Német Szövetséget (1813), annak helyét átvette az Északnémet-Szövetség (1867), a porosz-francia háború (1870–71) befejezését követően pedig megszületett a Német Császárság. A sikeres német bosszúhadjárat után következett az európai nemzetek két szörnyű 20. századi kataklizmája, ezáltal az egész földgolyó hadszínterein. Miközben a 20. század a forradalmak kora is volt: francia mintára előbb az oroszoké, majd az ő nyomdokaikon más nemzeteké szerte a nagyvilágban.

A francia forradalom és a napóleoni tekintélyuralom történelmi tapasztalatát a liberalizmus egyik nagy teoretikusa, Benjamin Constant abban a felismerésben foglalta össze,